

ЮРИНЕЦЬ Володимир Олександрович (1891—04.10.1937) — філософ. Народився у с. Олесько (тепер Буського р-ну Львівської обл.). Після закінчення Львів. гімназії, вступив до Львів. ун-ту, звідки 1910 р. перейшов до Віденського ун-ту, де вивчав математику та філософію. Навчався у Берліні й Парижі. Доктор філософії. Напередодні першої світової війни дебютував як поет (зб. “Етапи”). Воював в австрійській армії. Після рос. полону 1920 р. вступив до Червоної Армії (служив політпрацівником) і до КП(б)У. 1924 р. закінчив Ін-т червоної професури (Москва). Рік працював у Ком. ун-ті народів Сходу, професором у 1-му Моск. ун-ті та Ін-ті народного господарства. Від 1925 р. у Харкові: зав. каф. (пізніше — зав. відділу) соціології Укр. ін-ту марксизму (від 1931 р. — Ін-ту філософії та природознавства), член ради ВУАН, член редколегії ж-лів “Більшовик України” та “Червоний шлях”. 1928 року виступав з доповідями у Пруській АН (Берлін) і на міжнародному конгресі в Осло. Опублікував книгу про поезію П. Тичини. Співробітничав з митцями. Від 1929 р. — академік ВУАН. Того ж року віддав до друку рукопис книги “Ленінізм і нац. питання”, доля якого невідома. У дискусії про поворот на філос. фронті України (січень 1931 р.) звинувачений у “меншовикуючому” і “буржуазному” ідеалізмі, гегельянстві та ін. 17.07.1933 р. постановою ЦК КП(б)У Ю. кваліфіковано як “прихильника буржуазно-ідеалістичної філософії”, “філос. обґрунтувача яворщини”, “лже-вченого” і “плагіатора”, виключено з партії та зі складу академіків ВУАН. З 1933 р. він — таємний агент і провокатор ГПУ. Від 1935 р. мешкав у Києві. Влітку 1937 р. заарештований, 1.10.1937 р. засуджений (як “націоналіст” і “німецький шпигун”), розстріляний. Досі не реабілітований.

Математик, поет, філософ, літературознавець, європейськи освічена людина (володів десятима мовами), Ю. — один із найавторитетніших філософів рад. України 20-х рр., визнаний не лише у науковому, а й у мистецькому

середовищі (М. Хвильовий та ін.). Один із фундаторів гегелівського марксизму в Україні, натхненний пропагандист “систематичного вивчення гегелівської діалектики з матеріалістичної точки зору”. Суперечливо поєднував схильність до гуманістичнішої, ніж офіційна, суб’єктивно-матеріалістичної інтерпретації філос. вчення Маркса зі зрадливою критикою послідовних речників цієї позиції (А. Марка, Г. Лукача, М. Перліна та ін.).

Твори Ю.: Едмунд Гуссерль // ПЗМ.— 1922.— №11—12, 1923.— №4; Демокрит в світле новіших научних исследований // ПЗМ.— 1922.— №9—10; Учение Ляметри о материи // Труды Ин-та красной профессуры.— Т. 1.— М., 1923; Фрейдизм и марксизм // ПЗМ.— 1924.— №8—9; “Нім. идеология” Маркса та Енгельса у зв’язку з деякими питаннями діал. та іст. матеріалізму // Прапор марксизму.— 1927.— №1; Естетика Канта у марксіському освітленні // Гарт.— 1927.— №2—3; Хвильовий як прозаїк // Червоний шлях.— 1927.— №1; Наука в СРСР в перше десятиріччя Жовтня // Там само.— 1927.— №11; Павло Тичина.— [X.], 1928; Механістичний та діал. матеріалізм // Криза сучасної буржуазної науки та марксизм (до філос. дискусії).— [X.], 1929; Г. Е. Лессінг // Критика.— 1929.— №3; Філософсько-соціол. нариси.— [X.], 1930; Филос. фронт України // ПЗМ.— 1930.— №5; Криза в сучасній буржуазній фізиці в освітленні ленінського етапу філософії марксизму // За марксо-ленінське природознавство.— 1932.— №1, 2—3; Матеріалістична діалектика як філос. наука. Діал. матеріалізм і фізика // Діал. матеріалізм для вишів і втишів.— Ч. 1.— Х., 1932; Укр. філос. фронт (До 15-річчя Жовтня) // Прапор марксизму-ленінізму.— 1932.— №5—6; Філос. генеза Маркса. Значення “Німецької ідеології” Маркса — Енгельса для філос. генези марксизму // До п’ятидесятиріччя смерті К. Маркса. Філос. зб.— [X.], 1933.

Про нього див.: Рожченко М. М. Трагедія академіка Володимира Юринця (Штрихи до історії укр. філософії рад. доби).— К., 1996.

В. Білодід

Памфіл Юркевич

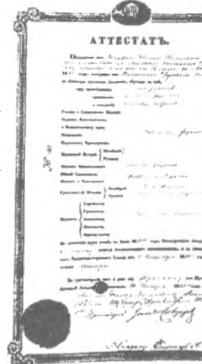
ЮРКЕВИЧ Памфіл Данилович (16/28.02. 1826—04/16.10.1874) — філософ, педагог. Народився у с. Ліплявому Золотоноського повіту Полтавської губ. Після закінчення Переяславського духовного училища (1841) і Полтавської духовної семінарії (Переяслав, 1847) вступив до КДА, де навчався у П. Авсеєва, С. Годоцького, Д. Поспихова. По завершенні академічного курсу (1851) був залишений у КДА на-

ставником по класу філос. наук. З жовтня 1852 р. — магістр богослов'я і бакалавр КДА; читав курси з історії філософії, логіки й метафізики, викладав (з 1857 р.) німецьку мову; крім того, в 1854—56 рр. — помічник інспектора КДА. Екстраординарний (1858) і ординарний (1861) професор каф. філософії КДА. В жовтні 1861 р. переведений на шойно відкриту після десятирічної перерви каф. філософії Моск. ун-ту, де працював ординарним професором до кінця життя, викладаючи курси з історії філософії, логіки, психології, педагогіки, історії філософії права. В 1869—73 рр. виконував обов'язки декана історико-філол. ф-ту. Помер у Москві. Похований на цвинтарі Свято-Данилового монастиря.

Філософський світогляд Ю. сформувався у межах духовно-академічної традиції філософування з її опертям на засади християнського теїзму, на розуміння Абсолюту як “живого” Бога, Творця і Промислителя, вільної й свідомої особистості. Залучившись до справи розбудови православної філософії й культури і пошуку цілісного універсального світогляду, вільного від вад як емпіризму, так і раціоналізму, такого, що шукає злагоди віри й розуму на шляхах “урозуміння вірою”, Ю. продовжує цю справу в умовах засилля нігілізму і вульгарного матеріалізму, змушений обстоювати філос. професіоналізм у боротьбі з філос. невіглаством і дилетантизмом (“З науки про людський дух”, “Мова фізіологів та психологів”), виправдовувати самоцінність філософії як знання норм для мислення, буття й діяльності, стверджувати її значущість у вихованні “вищої культури живої особистості”. Глибоко вкорінена у біблійній і святоотчій традиції, що розглядалась православним мислителем як безпосереднє джерело філософування (“Серце та його значення...”), філософія Ю. вбирає в себе глибоко продумані, пропущені через горнило православного умоспоглядання, гол. інтенції платонівського ідеалізму й сучасного йому західноєвропейського досвіду філософування (Шопенгауер, Лотце та ін.). Успадко-

вуючи Платонове тлумачення ідеї як об'єктивно-реальної життєдайної сутності речі, норми і закону її розвитку (“Ідея”), перевіряючи істинність платонівської метафізики з позицій протилежного “полюсу світобачення” — кантівського критицизму (“Розум згідно з ученням Платона і досвід згідно з ученням Канта”) і переконуючись у тому, що “жодне з визначень у вченні Канта про досвід не відкидає можливості ... метафізики надчуттєвого”, Ю. здійснює свій філос. вибір на користь ідеалізму платонівського типу, хоча й відмовляється, відповідно до православно-теїстичних світоглядних настанов, прийняти безособистісне абстрактне начало в якості його підвалини. Християнський платонік, Ю. обґрунтовує розуміння філософії як цілісного світогляду, в якому духовне життя людства розкривається в усій повноті його релігійних, інтелектуальних, етичних та естетичних моментів. Доводячи однакову неспроможність як емпіризму (з його підпорядкуванням мислення явищам і відірваністю від світу сутностей, від життєдайної ідеї), так і раціоналізму (з його апеляцією до внутрішнього саморуку понять, до чистого мислення, байдужого до зовнішнього досвіду) у справі розбудови такого цілісного світогляду, Ю. здійснює рішучий крок у бік “конкретного ідеалізму”, що, на відміну від ідеалізму абстрактного, беззасновкового, передбачає вкоріненість філос. мислення в абсолютно суцільному, як його началі. Навчачи про дух як щось більше, ніж свідомість, ніж пізнавальна діяльність, розглядаючи його як існуючий предмет, реальну субстанцію, вбачаючи в істині не мисленнєву категорію, а “живу”, конкретну онтологічну сутність, Ю. закладає підвалини “онтологічної гносеології”, що згодом стає однією з характерних ознак рос. релігійної метафізики. Пафос діяльного морального духу, яким проникнуті філос. переконання Ю., зумовлює його тяжіння до сфери практичної філософії, перевагу в його творчості етичної, педагогічної та психол. проблематики.

Атестат
П. Юркевича

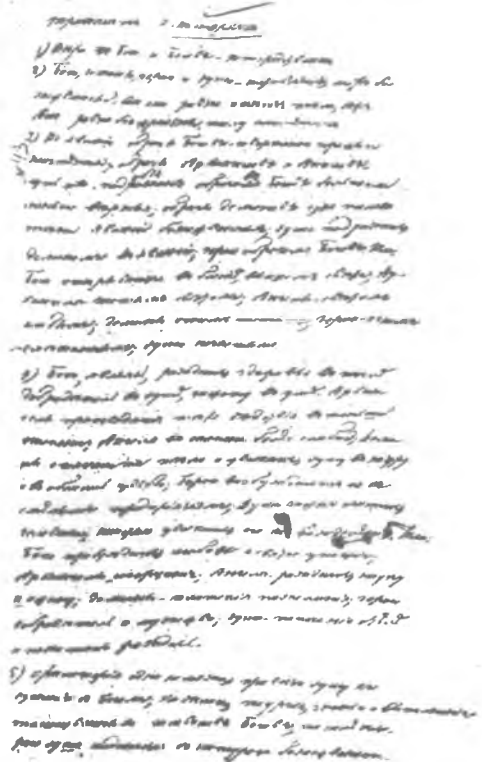

Доля не була поблажливою до Ю. Кампанія цькування, розгорнута “демократичною” пресою (М. Чернишевський, М. Антонович, П. Ткачов та ін.), підірване здоров'я, втрата близьких, нескінченні переживання, виснажлива праця — все це скоротило його життя на десятки років. Передчасна смерть залишила нереалізованими чимало задумів, втім зроблене Ю. для розвитку філософії на теренах Рос. імперії важко переоцінити. Творчість Ю. — Філософа і Професора — заклала те підґрунтя, на якому зусиллями його учня Вол. Соловйова було відкрито найважливіші сторінки рос. релігійної філософії.

За життя Ю. окремими виданнями виходили тільки його пед. твори. Збірки філос. праць, складені з прижиттєвих журнальних публікацій мислителя, а також деякі з його рукописів (архів Ю. зберігається в ІР НБУВ) стали доступні широкому загалові лише в останнє десятиліття. “Відкриття” Ю. в 90-ті рр. ХХ ст. спричинилося до конституювання “юркевичезнавства” в своєрідний напрям укр. гуманітаристики, представлений істориками філософії, педагогами, психологами, релігієзнавцями. Втім активізація зусиль науковців щодо вивчення спадщини Ю., увінчуючись низкою вагомих здобутків, увиразнила певну однобічність тих дослідницьких підходів, що перейняті виключно проблемою нац. ідентифікації мислителя. В поле дискусії потрапила й “філософія серця” Ю., наявність якої видається низці дослідників (Т. Закидальський, Р. Піч, А. Тихолаз та ін.) більш ніж проблематичною.

Твори Ю.. Ідея // ЖМНП.— 1859 — №10; Заметка.— К., 1860; Сердце и его значение в духовной жизни человека, по учению Слова Божия // ТКДА.— 1860 — №1; Из науки о человеческом духе (по поводу статей “Современника”, озаглавленных “Антропологический принцип в философии”) // Там само.— 1860.— №4; Материализм и задачи философии // ЖМНП.— 1860.— Т. 108; По поводу статей богословского содержания, помещенных в филос. лексиконе (Критико-филос. отрывки) // ТКДА.— 1861.— №1, 2; Доказательства бытия Божия (Критико-филос. отрывки) // Там само.— 1861.— №3—5; Мир с ближними как

условие христианского общежития // Там само.— 1861.— №3; Язык физиологов и психологов // Русск. вестник.— 1862.— №4—6, 8; Учебник уголовного права, составленный г. Спасовичем.— Т. 1.— Вып. 1.— СПб., 1863; (Письмо к Сергею Ивановичу Баршеву) // Современная летопись.— 1864.— №9—11; Чтения о воспитании.— М., 1865; Общие основания методики // Пед. сб.— 1865.— Кн. 13; Разум по учению Платона и опыт по учению Канта // Моск. УИ.— 1866.— №5; Письмо к О. М. Бодянскому // Там само.— 1866.— №6; Постепенное воспитание или изучение целой жизни. Соч. г-жи Неккер-де-Соскор / Пер. с фр. М., 1865 // Русск. вестник.— 1866.— Кн. 10; Курс общей педагогики с приложениями.— М., 1869 (те саме з купюрами у кн.: Сакральная педагогика сердца Памфила Юркевича. Хрестоматия научно-христианской педагогики.— Луганск, 2000); План и силы для первоначальной школы // ЖМНП.— 1870.— №3, 4; Идея и факты из истории педагогики. По поводу соч. Модзалевского: Очерки истории воспитания и обучения с древнейших до наших времен // Там само.— 1870.— №9, 10; Игра подпудных сил, по поводу диспута проф. Струве // Русск. вестник.— 1870.— №4; Будущность звуковой методы (по поводу азбуки св. В. Никольского.— М., 1871) // ЖМНП.— 1872.— №3; Слово на четвертую пассиву // Титов Ф. Памяти П. Д. Юркевича, бывшего ученика и профессора КДА (1826—1874).— К., 1911; Твори / Упор. і вступ. ст. С. Ярмуся.— Вінніпег, 1979; Филос. произведения / Сост.: А. Абрамов, И. Борисова, вступ. статья

и прим. *А. Абрамова.*— М., 1990; *Das philosophische Tagebuch von Pamfil D. Jurkevyc in deutscher Sprache aus den Jahren 1858—1860 // Beiträge zur Entwicklung der Philosophie bei den Ostslawen im 19. Jahrhundert— Pamfil D. Jurkevyc (1826—1874) von Roland Pietsch.*— Humboldt-Studienzentrum, Universität Ulm, 1992; *Вибране / Пер. з рос. В. Недашківського, упорядкув., передм. й прим. А. Тихолаза.*— К., 1993; *История философии права. Введение (публ. М. Ткачук, Н. Краснобоки) // Филос. и социол. мысль.*— 1996.— №3—4 (те саме в укр. пер. *М. Ткачук: Філосо. і соціол. думка.*— 1996.— №3—4); *Психология и психиатрия (публ. Н. Григор'євої) // Київ. обрії: історико-філософ. нариси.*— К., 1997; *3 рукописної спадщини / Упорядкув., пер. укр. та комен. М. Ткачук.*— К., 1999 (Характер і спрямованість сучасної німецької філософії. Трактат про містерії. Історія філософії права (давньої); Історія філософії права. Філософія права. Філософ. щоденник / Упорядкув. Р. Піча і М. Лука, пер. з рос. В. Бишовеца, В. Литвинова, Я. Стратій, С. Кошарного, Л. Юрченко, О. Яхінної.— К., 1999 (те саме: К., 2000; К., 2001); Характер и направление современной германской философии (публ. М. Ткачук) // ВФ.— 2001.— №7.

Про нього див.: Соловьев В. С. О филол. трудах П. Д. Юркевича // ЖМНП.— 1874.— Ч. 178 (те саме: *Юркевич П. Д.* Филос. произведения.— М., 1990); *Аксаков А. Н.* Медиумизм и философия. Воспоминание о проф. Моск. ун-та Юркевиче // Русск. вестник.— 1876.— №1; *Колубовский Я. П.* Материалы для истории философии в России. П. Д. Юркевич // ВФ и П.— 1890.— Кн. 5; *Вольнский А.* Русск. критики: Лит. очерки.— СПб., 1896; *Соловьев Вл. С.* Три характеристики: М. М. Троицкий, Н. Я. Грот, П. Д. Юркевич // *Соловьев Вл. С.* Собр. соч.— Б. м., б. р.— Т. 8; *Титов Ф. И.* Памяти П. Д. Юркевича, бывшего ученика и профессора Киев. духовной академии (1826—1874).— К., 1911; *Фоменко К.* Мои воспоминания о Памфиле Даниловиче Юркевиче // ТКДА.— 1911.— Кн. 12 (те саме в укр. перекладі див.: *Хроніка-2000.*— 1997.— Вип. 17—18); *Ходзинский А.* Проф. философии Памфил Данилович Юркевич (1826—1874). Очерк жизни, лит. деятельности и богословско-филос. мировоззрения // *Вера и разум.*— 1914.— Кн. 18, 20, 22, 23 (те саме див. окремим вид. за призв'єм *Ходзинский.*— Х., 1915); *Шнет Г. Г.* Филос. наследство Юркевича // ВФ и П.— 1914.— Кн. 125 (те саме: *Юркевич П. Д.* Филос. произведения.— М., 1990); *Лебедев А.* Рукописи Церковно-Археологического музея имп. Киев. Духовной академии.— Саратов, 1916; *Чернышевский Н. Г.* Полемиические красоты // *Избр. филос. произв.: В 3 т.*— М., 1951.— Т. 1; *Ярмусь С.* Памфіл Данилович Юркевич (1826—1874) та його філософ. спадщина // *Юркевич П. Д.* Твори.— Вінніпег, 1979; *Абрамов А. И.* Н. Г. Чернышевский в борьбе с религиозно-идеалистической философией П. Д. Юркевича и Ор. Новицкого // *Дискуссионные проблемы исследования наследия Н. Г. Чернышевского.*— М., 1984; *Зельковский В. В.* История русск. философии:

В 2 т.— Париж, 1989.— Т. 1; *Ключевский В. О.* Из писем П. Д. Гвоздеву // *Юркевич П. Д.* Филос. произведения.— М., 1990; *Абрамов А. И.* Метафизика любви и “философия сердца” в русской филос. культуре // *Философия любви.*— М., 1990; *Абрамов А. И.* Филос. творчество П. Д. Юркевича и его влияние на развитие русской филос. мысли конца XIX—нач. XX в. // *Из истории религиозной философии в России XIX—нач. XX в.*— М., 1990; *Закидальский Т.* Поняття серця в укр. філософ. думці // *Філосо. і соціол. думка.*— 1991.— №8; *Beiträge zur Entwicklung der Philosophie bei den Ostslawen im 19. Jahrhundert— Pamfil D. Jurkevyc (1826—1874) von Roland Pietsch.*— Humboldt-Studienzentrum, Universität Ulm, 1992; *Лук М. І.* Феномен Юркевича й укр. духовність // *Проблеми філософії.*— 1992.— Вип. 94; *Пітч Р.* Найголовніші елементи філософії П. Д. Юркевича // *Філосо. і соціол. думка.*— 1992.— №9; *Тихолаз А. Г., Запорожець М. О.* Іст. уроки однієї суперечки (П. Юркевич проти М. Чернышевського) // *Філосо. і соціол. думка.*— 1992.— №7; *Тихолаз А. Г.* Передмова // *Юркевич П.* Вибране.— К., 1993; *Арістова А. В.* Проблеми філософії релігії у творчості П. Юркевича: Автореф. дис. ... канд. філософ. наук.— К., 1994; *Запорожець М. О.* Критичний аналіз П. Юркевичем філософії матеріалізму: Автореф. дис. ... канд. філософ. наук.— К., 1994; *Слістратов С.* Серце як онтологічна передумова пізнання дійсності (за працею П. Юркевича “Ідея”) // *Філосо. і соціол. думка.*— 1995.— №1—2; *Спадщина Памфіла Юркевича: світовий і вітчизняний контекст.*— К., 1995; *Саратин О. В.* Антропологічні ідеї в релігійно-філософ. спадщині Київ. духовної академії (перша пол.—сер. XIX ст.): Автореф. дис. ... канд. філософ. наук.— К., 1995; *Слістратов С. Г.* “Філософія серця” П. Юркевича: Автореф. дис. ... канд. філософ. наук.— К., 1996; *Громов М. М.* Кардіогносія Памфіла Юркевича і традиції вітчизняної філософії // *Філосо. і соціол. думка.*— 1996.— №3—4; *Київ. обрії: історико-філософ. нариси.*— К., 1997; *Абрамов А. И.* О филос. реализме П. Д. Юркевича // *Философия реализма: Из истории русской мысли: Сб. статей.*— СПб., 1997; *Думцев В. П.* Идея философии П. Юркевича (феноменологичний аналіз творчості): Автореф. дис. ... канд. філософ. наук.— К., 1998; *Юрас І.* Пед. концепція П. Д. Юркевича.— К., 1998; *Ткачук М. Л.* Памфіл Юркевич і його рукописна спадщина // *Юркевич П. Д.* 3 рукописної спадщини.— К., 1999; *Кудрик Л. Г.* Філософія як цілісне світосприйняття в концепції П. Юркевича: Автореф. дис. ... канд. філософ. наук.— Львів, 1999; *Вільчинська С.* Антропологічні розвідки П. Юркевича та С. К'єркегора: аналогії і паралелі // *Філософ. думка.*— 1999.— №1—2; *Юрас І. І.* Памфіл Юркевич: подробиці біографії // *Там само.*— №4; *Тихолаз А. Г.* Памфіл Юркевич // *Київ в історії філософії України.*— К., 2000; *Кузьміна С. Л.* Філософсько-пед. концепція П. Д. Юркевича: Автореф. дис. ... канд. філософ. наук.— К., 2000; *Ткачук М. Л.* Київ. академічна філософія XIX—поч. XX ст.: методологічні проблеми

дослідження.— К., 2000. *Запорожець М. О.* Філософія П. Д. Юркевича в контексті історико-філос. процесу України.— К., 2000; *Григор'єва Н.* Сторінками Юркевичевих рукописів: "Міфи Платона про людську душу" // *Магістеріум: Історико-філос. студії.*— Вип. 3.— К., 2000; *Кострюкова Л. О.* П. Д. Юркевич и его философия "сердца": Уч. пособие.— Днепропетровск, 2001; *Левченкова О. Б.* Ціннісно-символічна картина соціальної дійсності у філософії П. Д. Юркевича: Автореф. дис. ... канд. філос. наук.— К., 2001; *Ткачук М. Л.* О руко-

писном наследии Памфила Юркевича // *ВФ.*— 2001.— №7; *Ії ж.* Verba volant, scripta manent: Рукописи від "Укр. Світу" // *Укр. гуманітарний огляд.*— 2002.— Вип. 6; *Кузьміна С. Л.* Філософсько-педагогічна концепція П. Д. Юркевича.— К., 2002; *Тихолаз А. Г.* Платон і платонізм у рос. релігійній філософії др. пол. ХІХ — поч. ХХ ст.— К., 2002; *Кузьміна С. Л.* Мифотворчество как жанр современного юркевичеведения // *Укр. гуманітарний огляд.*— 2002.— Вип. 7.

М. Ткачук

